

ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ОСОБИ ЗА ЇЇ ЗГОДОЮ

CONDUCTING OPERATIVE-SEARCH MEASURES IN RESPECT OF A PERSON WITH THE PERSON'S CONSENT

Грїбов М.Л.,

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ*

Шевченко Т.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ*

Обґрунтовано доцільність встановлення спрощеного порядку проведення оперативно-розшукових заходів за згодою особи, яка виступає їх об'єктом. Розроблено пропозиції щодо внесення відповідних змін і доповнень до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Обґрунтовано, що суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, мають урегулюватися окремою главою КПК України.

Ключові слова: оперативно-розшукові заходи, оперативно-розшукова діяльність, кримінальне провадження, згода особи, ухвала слідчого судді.

Обоснована целесообразность установления упрощенного порядка проведения оперативно-розыскных мероприятий с согласия лица, выступающего их объектом. Разработаны предложения по внесению соответствующих изменений и дополнений в Закон Украины «Об оперативно-розыскной деятельности». Обосновано, что общественные отношения, связанные с обеспечением безопасности лиц, участвующих в уголовном производстве, должны регулироваться отдельной главой УПК Украины.

Ключевые слова: оперативно-розыскные мероприятия, оперативно-розыскная деятельность, уголовное производство, согласие лица, постановление следственного судьи.

The practicability of establishment of a simplified procedure of operative-search measures in respect of a person who is their subject is substantiated. The proposal for amendments and additions to the Law of Ukraine "About Operational Search Activities" are given. It is substantiated that public relations connected with ensuring the security of persons involved in criminal proceedings should be regulated by a separate chapter within the CPC of Ukraine.

Key words: operative-search measures, operative-search activities, criminal proceedings, person's consent, decision of the investigating judge.

Постановка проблеми. Сучасне правове регулювання оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) далеко від досконалості. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» [1] вже з моменту прийняття у 1992 році був насичений колізійними нормами та прогалинами. Із внесенням змін та доповнень до цього документа ситуація лише ускладнюється. Зокрема, запровадження нових норм у 2012 році (у зв'язку з прийняттям чинного КПК України [2]) спричинило виникнення низки нових проблемних питань, сприяло руйнуванню наступальності ОРД.

Стан опрацювання. На викладене звертали увагу такі вітчизняні науковці, як С.В. Албул, В.І. Василичук, Д.Й. Никифорчук, М.В. Сташак, О.С. Старенький, М.А. Погорєцький, Ю.Ю. Орлов, С.С. Чернявський [3–8] та ін. У своїх працях вони пропонують шляхи вирішення окремих проблем сучасного правового регулювання ОРД. Проте деяким проблемам, зумовленим недосконалістю законодавчої регламентації ОРД, бракує уваги. Однією з них є те, що законодавцем не враховано можливість проведення оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ) щодо особи за її згодою або ініціативою.

Метою статті є обґрунтування доцільності та розроблення пропозицій щодо встановлення спрощеного порядку проведення ОРЗ за згодою особи, яка виступає їх об'єктом.

Виклад основного матеріалу. Аналіз практики оперативних підрозділів Національної поліції України та Служби безпеки України свідчить про те, що під час своєї діяльності вони постійно стикаються з труднощами, зумовленими складною процедурою реалізації окремих прав, передбачених ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Встановлені законодавцем вимоги щодо прокурорського нагляду та судового контролю за проведенням відповідних ОРЗ об'єктивно зумовлені необхідністю забезпечення законності, усебічного дотримання прав і свобод

людини. Але виконання цих вимог часто призводить до неприпустимих витрат часу, необхідного для того, аби запобігти вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Процедура проведення більшості ОРЗ законодавець застосував на нормах КПК України. Так, у п.п. 2, 4, 7–12, 14, 17 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» зазначено, що визначені у них права реалізуються згідно з положеннями відповідних статей гл. 21 КПК України КПК. Ч. 2 вказаної статті встановлює, що прийняття рішення про проведення ОРЗ, подання та розгляд відповідних клопотань, проведення ОРЗ, фіксація та використання їх результатів, проведення цих заходів до постановлення ухвали слідчого судді та інші питання їх проведення регулюються згідно з положеннями гл. 21 КПК України.

Положення цієї глави викликають об'єктивну критику науковців і практиків. Зокрема, це стосується необґрунтовано складного порядку проведення негласних слідчих (розшукових) дії (НСРД). Загалом проблема процедури проведення НСРД є багатоплановою та потребує комплексного вирішення. Окремі її аспекти досліджували М.В. Багрий, В.І. Василичук, А.А. Венедіктов, Є.Д. Лук'яничков, М.А. Погорєцький, Д.Б. Сергєєва, О.С. Старенький, В.Г. Уваров, А.В. Холостенко [9–17].

Науковий доробок цих вчених у сучасних правових реаліях становить теоретичне підґрунтя дослідження не лише проблем процедури проведення НСРД, а й порядку здійснення ОРЗ.

Обов'язковою умовою проведення більшості ОРЗ є наявність дозволу суду у формі ухвали слідчого судді. Одержання такої ухвали не передбачене лише для: здобуття відомостей з електронної інформаційної системи або її частини, доступ до якої не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний із подоланням системи логічного захисту [1, п. 12. ч. 1 ст. 8; 2, ч. 2

ст. 268]; візуального спостереження за місцем або річчю [1, п. 11. ч. 1 ст. 8; 2, ст. 269]; контролю за вчиненням злочину в формі контрольованої поставки та контрольованої і оперативної закупки [1, п. 2. ч. 1 ст. 8; 2, ст. 271]; виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації [1, п. 8 ст. ч. 1 ст. 8; 2, ст. 272].

При цьому ч. 8 ст. 271 КПК України передбачає: «Якщо при проведенні контролю за вчиненням злочину виникає необхідність тимчасового обмеження конституційних прав особи, воно має здійснюватися в межах, які допускаються Конституцією України, на підставі рішення слідчого судді згідно з вимогами цього Кодексу».

Оформлення слідчим клопотання про дозвіл на проведення ОРЗ відповідно до усіх вимог ст. 248 КПК України, його погодження з прокурором, звернення з ним до суду, розгляд слідчим суддею цього клопотання та оформлення відповідної ухвали призводять до суттєвих витрат часу. Здебільшого це може негативно позначитися на результатах досудового розслідування, призвести до неможливості врятувати життя людей та запобігти скоєнню злочину. Окрім того, така процедура передбачає ознайомлення широкого кола осіб з інформацією щодо проведення ОРЗ, що значно збільшує ймовірність витоку інформації, а відповідно, розширює можливості протидії оперативним підрозділам із боку зацікавлених осіб.

Тому цілком логічно, що законодавець передбачив можливість проведення ОРЗ до постановлення ухвали слідчого судді згідно з положеннями гл. 21 КПК України. Так, ст. 250 цієї глави передбачає, що у виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I, II, VI, VII (ст.ст. 201, 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII Особливої частини Кримінального кодексу України, НСРД може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом, за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора. У такому разі прокурор зобов'язаний невідкладно після початку такої НСРД звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді.

Комплексний аналіз змісту цієї статті та інших норм гл. 21 КПК України дає змогу стверджувати: можливість проведення як НСРД, так і ОРЗ до постановлення ухвали слідчого судді передбачена лише для встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу [2, ст. 268] та спостереження за особою, річчю або місцем [2, ст. 269]. Адаже у ч. 1 ст. 250 законодавець наголошує, що проведення НСРД до постановлення ухвали слідчого судді можливе лише «у випадках, передбачених цим Кодексом». Вказівка ж на можливість використання положень ст. 250 КПК України міститься лише у ст. 268 та ст. 269 цього нормативно-правового акта.

Тому мусимо погодитися з аргументованою позицією О.І. Полуховича, який обґрунтовано доводить, що за сучасного нормативно-правового регулювання застосування норм ст. 250 КПК України для негайного початку проведення усіх інших НСРД (окрім встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу та спостереження за особою, річчю або місцем) є неправомірним. Відповідно, докази, одержані у такий спосіб, мають бути визнані недопустимими [18, с. 106–113]. Відповідно до сучасних правових реалій такий підхід має застосовуватись і щодо проведення ОРЗ.

Але аналіз практики засвідчує, що під час провадження в ОРС часто виникають ситуації, коли з метою запобігання вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, його припинення виникає необхідність негайно зняти інформацію з транспортних телекомунікаційних мереж [1, п. 9 ст. ч. 1 ст. 8; 2, ст. 263]; обстежити публічно недоступне місце житло чи інше володіння особи [1, п. 7 ст. ч. 1 ст. 8; 2, ст. 267]; провести аудіо-, відеоконтроль місця тощо [1, п. 11 ст. 8; 2, ст. 270].

Тому ми підтримуємо позицію тих учених, які пропонують виправити це становище, сформулювавши відповідні норми КПК України таким чином, аби було чітко унормовано можливість проведення будь-якої НСРД до постановлення ухвали слідчого судді [9, с. 88; 12, с. 5–6; 19, с. 243–244]. У такому разі з'явиться можливість проведення і будь-якого ОРЗ до постановлення ухвали слідчого судді.

У сучасному підході законодавця О.І. Полухович вбачає логіку та відповідність парадигмі першочергового значення дотримання прав і свобод людини [18, с. 109]. Дійсно, порівняно з іншими НСРД (ОРЗ), встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу та спостереження за особою, річчю або місцем у публічно доступних місцях може бути визнано найменшим втручанням в особисте життя. Але у такому разі видається необґрунтованим зарахування цих НСРД (ОРЗ) до числа тих, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді.

На наше переконання, для зазначених дій, а також для аудіо-, відеоконтролю місця законом має бути встановлено спрощений порядок проведення – без одержання ухвали слідчого судді. Так, візуальне спостереження за особою та аудіо-, відеоконтроль місця проводяться у публічно доступних місцях. Перебуваючи у таких місцях, особа має усвідомлювати, що усі її дії є доступними для сприйняття іншими людьми, можуть привертати їх увагу, викликати зацікавленість. Абсурдно вимагати від кожного, хто знаходиться у публічно доступному місці, одержувати якісь спеціальні дозволи на спостереження за усіма іншими особами, які там перебувають. У таких місцях може знаходитися будь-хто. Цілком природно, що там можуть знаходитися і представники правоохоронних органів, у тому числі й слідчі та оперативні працівники.

Так чи інакше, аналіз оперативної практики дає змогу стверджувати, що іноді звернення до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на проведення ОРЗ не має жодного сенсу через те, що права і свободи людини при цьому не порушуються. Зокрема, це ті випадки, коли ОРЗ проводяться щодо конкретної особи за її згодою (або ініціативою). Адаже ч. 2 ст. 32 Конституції України передбачає, що не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

У процесі оперативної розробки особи, стосовно життя, здоров'я або майна яких, за наявною інформацією, готується вчинення злочину, часто охоче погоджуються на проведення щодо них ОРЗ. Зокрема, йдеться про документування вчинення вимагаль, примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, погроз вбивством, а також готування або замаху на вбивства, розбої, грабежі, крадіжки, незаконні заволодіння автотранспортними засобами тощо.

У межах досудового розслідування для одержання фактичних даних про означені вище кримінальні правопорушення можуть бути застосовані норми ст. 271 КПК України та проведено спеціальний слідчий експеримент або імітування обстановки вчинення злочину. Проте практика свідчить, що збирання доказів про вчинення або готування чи замаху на ці злочини мають одночасно використовуватись візуальне спостереження, аудіо-, відеоконтроль місця, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж тощо (відповідно, все одно треба одержувати ухвалу слідчого судді). Крім того, застосування зазначених форм контролю за вчиненням злочину в межах ОРД законодавцем не передбачено.

Треба зазначити, що проведення ОРЗ щодо осіб (стосовно життя, здоров'я або майна яких готується вчинення злочину) за їх згодою є ефективним засобом не лише одержання фактичних даних, а й своєчасного припинення злочинів, забезпечення безпеки цих осіб.

Так, встановлення візуального спостереження за особою, якій погрожують вбивством, яку примушують до виконання або невиконання цивільно-правових зобов'язань, в якій вимагають грошові кошти, дає змогу затримати зловмисників у момент вчинення замаху на злочин та зашкодити його доведенню до кінця, встановлення візуального спостереження за місцем – зафіксувати дії зловмисників із замаху на вчинення розбою, грабежу, крадіжки тощо, а встановлення візуального спостереження за річчю – перешкодити незаконному заволодінню автотранспортним засобом та задокументувати замах на вчинення цього злочину конкретною особою або групою осіб.

Визначення місця знаходження радіоелектронного засобу, що належить особі, щодо життя, здоров'я або майна якої готується скоєння злочину, значно спрощує організацію візуального спостереження за нею. Контроль її мобільного та (або) стаціонарного телефону дає змогу встановити ідентифікаційні дані засобів зв'язку, що використовуються зловмисниками, визначити їх місце знаходження на поточний момент, одержати необхідні матеріали для проведення фоноскопичної експертизи, а також інформацію, необхідну для прийняття та обґрунтування необхідних рішень в ОРД та кримінальному процесі.

У зв'язку з викладеним, необхідно зазначити, що у п. «в» ч. 1 ст. 7 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» одним із заходів забезпечення безпеки цих осіб названо «використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження». Ст. 20 цього закону передбачає, що підставою для вжиття заходів забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, є дані, що свідчать про наявність реальної загрози їх життю, здоров'ю, житлу і майну. Приводом для вжиття таких заходів може бути: а) заява учасника кримінального судочинства, члена його сім'ї або близького родича; б) звернення керівника відповідного державного органу; в) отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну зазначених осіб.

Отже, за наявності названих підстав та приводів у межах кримінального провадження візуальне спостереження за особою, прослуховування її телефонних розмов можуть бути проведені без ухвали слідчого судді. Але фактичні дані про протиправну діяльність (зокрема, про вчинення злочину щодо особи, взятої під спостереження) не можуть бути визнані допустимими доказами у кримінальному провадженні. Адже таке спостереження проводилося не на підставі норм КПК України, а на підставі іншого закону. Цей закон регулює не кримінальні процесуальні відносини, а суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Отже, заходи із забезпечення безпеки вказаних осіб не можуть переслідувати будь-якої іншої мети, зокрема, одержання фактичних даних, що мають значення для кримінального провадження.

На можливість проведення візуального спостереження за особою (прослуховування її телефонів) із метою її захисту як такої, що бере участь в ОРД у Законі України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» чітко не вказано. Так, у цьому законі кримінальне судочинство визначено як виявлення, попередження, припинення, розкриття або розслідування кримінальних правопорушень, а також у судовий розгляд кримінальних проваджень (ст. 1). Серед осіб, які мають право на забезпечення безпеки, названо тих, які заявили до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брали участь чи сприяли виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень (ст. 2).

Безумовно, виявлення, попередження та припинення кримінальних правопорушень становить компетенцію

оперативних підрозділів. Але наведені норми мають набути юридичної визначеності. Вони мають однозначно відносити осіб, які беруть участь в ОРД до категорії таких, що мають право на забезпечення безпеки.

Навіть якщо тлумачити ці норми на користь того, що особи, які беруть участь у ОРД, у разі необхідності підлягають захисту, то на підставі Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» неможливо встановити прослуховування телефону (за добровільною згодою) або візуальне спостереження за особою, яку шантажують поширенням компромату, вимагаючи вчинити шпигунство (державну зраду, диверсію, терористичний акт, вбивство тощо). Адже у таких випадках фактично немає загрози для її життя, здоров'я, житла і майна.

Крім того, визначення візуального спостереження у цьому Законі не подається, порядок його проведення не регламентується (загалом словосполучення «візуальне спостереження» у цьому документі зустрічається лише один раз). На відміну від цього, інші заходи забезпечення безпеки знайшли окрему регламентацію. Так, ст. 10 передбачає, що у разі наявності загрози вчинення насильства або інших протиправних дій щодо осіб, взятих під захист, за письмовою заявою цих осіб або за їх письмовою згодою може проводитися прослуховування телефонних та інших переговорів. Під час прослуховування цих переговорів може застосовуватися звукозапис.

Треба зазначити, що візуальне спостереження за особою може проводитися для забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів цих осіб на підставі ч. 15 ст. 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Але, якщо спиратися на цю норму, то одержання ухвали слідчого судді буде необхідною умовою.

Наостанок зазначимо, що оперативно-розшукові заходи стосовно особи за її згодою інколи необхідно проводити на території декількох держав. Це зумовлює необхідність урахування відповідних теоретичних здобутків щодо міжнародного співробітництва у сфері оперативно-розшукової діяльності [20].

Висновки.

1. Порядок проведення ОРЗ (зараховуючи питання прокурорського нагляду та судового контролю) має встановлюватись Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» – без відсилання до норм КПК України. У цьому законі доцільно передбачити, що ОРЗ щодо особи, а також майна, що перебуває в її розпорядженні, можуть бути проведені за її згодою (або ініціативою) на підставі рішення оперативного працівника – без одержання ухвали слідчого судді.

2. Суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, мають урегулюватись окремою главою КПК України. Зокрема, там треба зазначити, що з метою забезпечення безпеки таких осіб, за їх добровільною згодою (або ініціативою) щодо них, а також майна, що перебуває в розпорядженні особи, можуть бути проведені НСРД, передбачені ст.ст. 260–264, 267–270 КПК України. Також треба унормувати, що одержані під час таких дій фактичні дані можуть використовуватись як докази у кримінальному провадженні на підставах та у порядку, що передбачені КПК України.

3. Суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням безпеки осіб, які беруть участь у ОРД, мають урегулюватись окремою статтею Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Зокрема, там треба зазначити, що з метою забезпечення безпеки таких осіб, за їх добровільною згодою (або ініціативою) щодо них, а також майна, що перебуває в їх розпорядженні, можуть бути проведені: арешт, огляд та виїмка кореспонденції, зняття

інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та електронних інформаційних систем, обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; аудіо-, відеоконтроль особи та місця, спостереження за особою, річчю або місцем, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу.

4. Норми Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» варто сформулювати таким чином, щоб для встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу, спостереження за особою, річчю або місцем, аудіо-, відеоконтролю місця достатньо було винесення оперативним працівником відповідної постанови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про оперативно-розшукову: Закон України від 18 лютого 1992 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Албул С.В. До питання процесуалізації розвідувальної діяльності органів Національної поліції України. Процесуальні аспекти досудового розслідування: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 15-річчю створення кафедри кримінального процесу та 95-річчю Одеського державного університету внутрішніх справ (Одеса, 7 квітня 2017). Одеса: ОДУВС, 2017. С. 6–10.
4. Никифорчук Д.Й. Проблемні питання проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій / Д.Й. Никифорчук, А.О. Кравченко, А.М. Копилов. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 4. С. 173–180.
5. Орлов Ю.Ю. Нормативно-правове регулювання оперативно-розшукової діяльності міліції. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 2. С. 162–176.
6. Погорецький М.А. Охорона державної таємниці в діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів. Актуальні проблеми правоохоронної діяльності: матер. Всеукр. наук.-практ. Інтернет конференції (м. Северодонецьк, 23 грудня 2016 р.); упоряд. к.ю.н., доц. В.С. Бондар, к.ю.н. М.В. Кривонос. Северодонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, 2017. С. 396–400.
7. Стацак М.В. Співвідношення понять «оперативно-розшукове забезпечення кримінального провадження» та «оперативно-розшукове супроводження кримінального провадження». Право і Безпека. 2013. № 4. С. 117–123.
8. Чернявський С.С. Аналіз діяльності підрозділів ДСБЕЗ МВС України в умовах нового кримінального процесуального законодавства України / С.С. Чернявський, В.І. Василичук. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 1. С. 208–219.
9. Барій М.В. Судовий контроль за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій: окремі аспекти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2015. Вип. 35(1.3). С. 86–89.
10. Василичук В.І. Удосконалення порядку проведення негласних слідчих (розшукових) дій / В.І. Василичук, М.М. Алексійчук, П.В. Дерев'яно. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2014. № 1. С. 68–78.
11. Венедіктов А.А. Законодавча класифікація негласних слідчих (розшукових) дій: проблеми та шляхи їх вирішення. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2015. № 2. С. 93–100.
12. Лук'янчиков Є.Д. Становлення інституту негласних слідчих (розшукових) дій / Є.Д. Лук'янчиков, Б.Є. Лук'янчиков. Криміналістика і судебна експертиза. 2015. Вип. 60. С. 147–160.
13. Погорецький М.А. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 270–277.
14. Сергєєва Д.Б. Проблемні питання постановлення ухвал про проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2014. Вип. 1. С. 177–186.
15. Старенький О.С. Проблемні аспекти законодавчої регламентації провадження негласних слідчих (розшукових) дій. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 4. С. 449–455.
16. Уваров В.Г. Інститут негласних слідчих (розшукових) дій. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 266–270.
17. Холостенко А.В. Шляхи оптимізації порядку розгляду клопотань про дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій при розслідуванні злочинів у сфері одержання неправомірної вигоди. Форум права. 2013. № 4. С. 441–445.
18. Полюхович О.І. До питання негласних слідчих (розшукових) дій, які можуть бути розпочаті до постановлення ухвали слідчого судді. Публічне право. 2017. № 1. С. 106–113.
19. Керевич О.В. Законодавче регулювання інституту негласних слідчих (розшукових) дій / О.В. Керевич, М.П. Климчук. Юридичний електронний науковий журнал. 2015. № 4. С. 242–244.
20. Черноус Ю.М. Міжнародне співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2011. Вип. 1. С. 240–249.